

VITBOK OM SVARTÖL

uppdaterad förkortad version

april 2005

INNEHÅLL

	SIDA
1. Sammanfattning	2
2. Gränshandel och smuggling – hur mycket och hur?	2
3. Ölets roll i gränshandeln	4
4. Skatter och ölpriser	5
5. Lagertryck	6
6. Ungdomar och öl	7
7. Folkhälsoaspekter	8
8. Miljöaspekter	9
9. Bryggeribranschen i Sverige	10
10. Fakta om gränshandel och ölkonsumtion	10

KONTAKTER

Svenska Bryggareföreningen
Box 16287
103 24 Stockholm

Tele: 08-762 78 80
www.sverigesbryggerier.se

Cathrine Andersson
Informationschef
Tele: 08-762 78 86
Mobil: 070-625 85 75
ca@sverigesbryggerier.se

Peter Mattsson
Verkställande Direktör
Tele: 08-762 78 85
Mobil: 070-347 38 46
pm@sverigesbryggerier.se

VITBOK OM SVARTÖL – UPPDATERAD FÖRKORTAD VERSION

1. SAMMANFATTNING

Skatteskillnader mellan Sverige och flera andra EU-länder leder till en omfattande legal och illegal gränshandel som får en rad långtgående konsekvenser:

- Kriminella nätverk har bildats och växer i Sverige.
- Det svenska monopolet Systembolaget förlorar sin legitimitet.
- Svarthandel med alkohol sker dygnet runt utan ålderskontroll, något som i synnerhet drabbar ungdomar.
- Svenskarna bunkrar och lagrar stora mängder utländsk alkohol i sina hem, vilket leder till ökad konsumtion (sk lagertryck).
- Istället för folköl och lättöl dricker allt fler billig starköl.
- Bryggeribranschen i Sverige hotas.
- Export av arbetstillfällen till utlandet.
- Ett onödigt resande sker med bil, buss och färjor för handel med alkohol som kan ifrågasättas ur miljösynpunkt.
- Utländska förpackningar ger ekonomiska problem för återvinningsbolagen samt skräpar ned i naturen pga att de inte ingår i ett svenskt retursystem.

2. GRÄNSHANDEL OCH SMUGGLING – HUR MYCKET OCH HUR?

Enligt Institutet för Alkohol- och Drogforskning vid Stockholms Universitet, SoRAD, har svenskarnas alkoholkonsumtion ökat kraftigt de senaste åren och är idag den högsta på nästan hundra år. I genomsnitt konsumerade varje svensk, över åldern 15 år, ca 10,5 liter 100 procentlig alkohol under 2004. En viktig förklaring till ökningen är den allt mer utbredda gränshandeln och smuglingen.

Under 2003 togs 200 miljoner liter öl, vin och sprit in i landet – legalt eller illegalt. Av dessa var 130 miljoner liter öl. Motsvarande siffra för 2004 torde hamna på drygt 242 miljoner liter, varav 164 miljoner liter var öl.

I Tullverkets och Rikskriminalpolisens (RKP) rapport "En kriminalunderrättelsebaserad kartläggning av den alkoholrelaterade brottsligheten" (RKP, KUT Rapport 2004:10b) skriver man att *"Möjligheterna efter Sveriges inträde i EU 1995 att köpa alkohol avsevärt billigare än tidigare i kombination med förändrade möjligheter för Tullverket att genomföra kontroller vid inre gräns, medförde att den storskaliga alkoholsmugglingen och privatinförseln snabbt ökade i omfattning."*

Det finns i huvudsak två sorters alkoholturister. Den första gruppen, till vilken den allra största delen av svenska folket hör, är de som någon gång eller regelmässigt köper sin alkohol utanför Sverige. Helt legalt kan varje vuxen person (över 20 år) föra in stora mängder öl, vin och sprit från ett annat EU-land.

Det är viktigt att känna till att den tillåtna mängden inte är en införselkvot i traditionell bemärkelse, utan en indikativ nivå. Har man en motivering och kan visa att alkoholen ska användas för enskilt bruk, till exempel i samband med en bröllopsfest, kan införseln vara större än kvoten indikerar och helt legal. Om någon däremot för in sin kvot, dricker upp hälften själv och säljer resterande del till vänner och bekanta gör sig säljaren skyldig till brott och alkoholen räknas därmed som smuggelsprit. Att köpa illegal sprit är dock inte olagligt enligt gällande lagstiftning.

Det är alltså relativt enkelt att ta in alkohol för vidareförsäljning i Sverige. Smugglare tar helt enkelt bara in den legala kvantiteten och säljer den. Är man några stycken blir det ordentlig snurr på affärerna. Tre personer i en minibuss kan ta in hela 330 liter öl, 270 liter vin, 30 liter sprit och 60 liter starkvin. Och det finns ingen regel för hur många gånger man får resa in med alkohol i landet. Det är det faktum att

alkoholen säljs vidare som kategoriserar införseln som smuggling. Personer med insyn i den illegala handeln menar att en vanlig småsmugglare tjänar alltifrån 20 000 kr i månaden om det är en bisyssla, till 80 000 kr i månaden om han eller hon enbart ägnar sig åt alkoholhanteringen. Ingen betalar förstås någon skatt. Att stora volymer kan föras in legalt gör givetvis att smuglingen blir svår – för att inte säga omöjlig – att komma åt för tull och polis. Men det finns förstås även exempel på smuggling av betydligt större volymer än de som beskrivits ovan. Beslag i storleksordningen ”flera kubikmeter öl”, det vill säga tusentals liter, är inte ovanligt. I Skåne har tullen gjort så stora beslag att de inte längre har plats att förvara alkoholen.

Bara under det första halvåret 2004 tjänade svenskarna drygt 4 miljarder kronor på att handla öl, vin och sprit utomlands i stället för på Systembolaget. För den som handlar en full ranson i norra Tyskland är vinsten i storleksordningen drygt 7000 kronor. Även med den begränsade spritskattesänkning som alkoholinförslutredningen föreslog hösten 2004 kommer det att finnas pengar att spara på att handla alkohol utanför Sverige. Om enbart spritskatten skulle sänkas med 40 procent minskar marginalen på inköpen med omkring en tusenlapp. Fortfarande sparar man alltså omkring 6 000 kronor. Även den organiserade brottsligheten kan förstås dra fördelar av den höga intjäningsmöjligheten på alkohol. Enligt Polisen finns det bara i södra Sverige mellan tio till femton större organisationer som livnär sig på smuggling av alkohol. Bakom den omfattande och välorganiserade alkoholkriminaliteten står både nya och sedan tidigare kända kriminella element.

Det går att dela upp alkoholsmugglingen i privat smuggling och organiserad smuggling. Med privat smuggling avser vi den som ger sken av att vara för enskilt bruk. De som utför den privata smuglingen gör det endast för enskilt bruk och tjänar pengar på att de köper den billigare än vad det hade blivit inom landet, till exempel genom att de slipper betala alkoholskatt och moms på varorna. När privatpersoner för in alkohol och sedan säljer den vidare, och därmed tjänar pengar, har den privata införseln övergått till en olaglig organiserad handel med alkohol.

De brottsliga nätverken tar oftast in alkoholen från Danmark och Tyskland med hjälp av lastbilar, minibussar eller vanliga personbilar. Alkoholen sprids sedan vidare över landet genom syndikatens väl utbyggda nätverk av transportörer och lagerhållare. Det är inte bara södra Sverige som erbjuds den billiga alkoholen. Enligt Rikspolisstyrelsen och Tullverket distribueras alkoholen ända upp till norra Sverige¹.

Även den organiserade smuglingen går att dela upp i två huvuddelar. Den som utförs av en eller ett fåtal personer och den som utförs av större organisationer. Med avseende på den första kategorin räknade Riksskatteverket redan år 2000 med att 168 svenskar levde på att smuggla sprit och tobak till Sverige för att sedan sälja det vidare. Hur hög siffran är i dag vet vi inte med säkerhet, men att den är många gånger större råder det knappast något tvivel om. De personer som Riksskatteverket hittade för fyra år sedan var privatpersoner som ofta saknade vanligt arbete. En ensam smugglare kan tjäna upp till 60 000 kronor i månaden på illegal alkoholförsäljning. Många lever ett flott och lyxigt liv, men trots det taxerar de en mycket låg inkomst. Av de undersökta smugglarna var 32 procent nolltaxerare, 22 procent uppbar pension och 20 procent levde officiellt på A-kassa.

Den andra kategorin är organiserad på ett sådant sätt att verksamheten kräver producenter, transportmedel, chaufförer, följebilar, mottagare, lagerlokaler samt distributionsnät. Verksamheten måste vara så lönsam att personerna i samtliga led kan tjäna pengar på sitt arbete, samtidigt som det blir pengar över till organisatören.

Man kan konstatera att Sverige inte längre är förskonat från organiserad brottslighet, utan att den tvärtom är etablerad här. Förutom inhemska kriminella grupperingar finns nu kriminella organisationer/nätverk främst från de baltiska staterna, Polen och Balkan. Dessa ägnar sig åt olika typer av brottslighet såsom narkotikahandel, smuggling av cigaretter och alkohol, människohandel, prostitution och handel med stulna bilar. Tyvärr är våld och hot en del av verkligheten. Med alkoholens inträde i den kriminella världen breder också våldet ut sig och når nya grupper.

---

¹ En kriminalunderrättelsebaserad kartläggning av den alkoholrelaterade brottsligheten (RKP, KUT Rapport 2004:10b)

Den organiserade brottsligheten är numera allt mer "multikriminell". Det vill säga att man är verksam inom flera olika brottsområden och skiftar mellan dessa, beroende på vilket område som för tillfället ger högsta vinsten i förhållande till den upplevda risken. Narkotikahandel utgör dock oftast basen i den kriminella verksamheten. Man investerar även kriminellt åtkomna pengar i legal företagsamhet, vilket får till följd att normala konkurrensförhållanden upphävs. Nätverken som är involverad i storskalig smuggling måste ha en väl fungerande organisation. I flera fall kan dessa liknas med företag där varje person har specifika uppgifter i smugglingskedjan. Generellt består vanligtvis dessa nätverk av minst tre delar, de som har hand om inköp/lastning, de som har hand om transport/logistik och de som ansvarar för lossning/mottagande och vidaredistribution².

3. ÖLETS ROLL I GRÄNSHANDELN

Legal och illegal införsel i siffror

Som tidigare påpekats uppmättes resandeinförseln och smugglingen år 2003 till 200 miljoner liter alkohol, varav 130 miljoner liter var öl. Ölet stod 2003 för 55 miljoner liter (87 procent) av smugglingen (alkohol som är införd för vidare försäljning) och 75 miljoner liter (55 procent) av resandeinförseln för eget bruk.

INFÖRSEL 2003 ENLIGT SORAD, MILJONER LITER SAMT ANDEL I PROCENT

GRÄNSHANDEL 2003 I MILJONER LITER	TOTALT	FÖRDELAT PÅ:	
		ALKOHOL FÖR EGET BRUK "RESANDEINFÖRSEL"	ALKOHOL FÖR VIDARE FÖRSÄLJNING "SMUGGEL"
ÖL	130	75 (55%)	55 (87%)
VIN & SPRIT	70	62 (45%)	8 (13%)
Totalt	200	137 (100%)	63 (100%)

INFÖRSEL 2004 ENLIGT SORAD, MILJONER LITER SAMT FÖRÄNDRING I PROCENT

GRÄNSHANDEL 2004 I MILJONER LITER	TOTALT	FÖRDELAT PÅ:	
		ALKOHOL FÖR EGET BRUK "RESANDEINFÖRSEL"	ALKOHOL FÖR VIDARE FÖRSÄLJNING "SMUGGEL"
ÖL	164	91 (+21%)	73 (+32%)
VIN & SPRIT	78	69 (+12%)	9 (+8%)
Totalt	242	160 (+17%)	82 (+28%)

Privatinförsel och smuggling större än Systembolaget på öl

Försäljningen av öl via Systembolaget uppgick under 2004 till nästan 173 miljoner liter. Det betyder att den beräknade legala och illegala införseln av öl, om 164 miljoner liter, i stort sett är densamma som Systembolagets försäljning. Om inte Systembolagets andel av försäljningen/distributionen ökar kommer Systembolagets särställning i EU-sammanhang förmodligen att börja ifrågasättas, då det inte längre i praktiken kan sägas vara ett folkhälsomotiverat monopol, utan en stor aktör bland andra på alkoholmarknaden.

Ölet dominerar smugglingen och svarthandeln

Ölet dominerar smugglingen oavsett hur man mäter. Starköl dominerar i antal liter, i mängd ren alkohol och är den del av smugglingen som har ökat absolut mest. Smugglingen av öl ökade med 32 procent under 2004 jämfört med 2003. Under 2004 smugglades det in 73 miljoner liter öl, vilket ska jämföras med 55 miljoner liter under år 2003. Det insmugglade ölet är även mätt i 100-procent ren alkohol större än det insmugglade vinet och spriten tillsammans.

² En kriminalunderrättelsebaserad kartläggning av den alkoholrelaterade brottsligheten (RKP, KUT Rapport 2004:10b)

Vad drar vad?

I Alkoholinförseletutredningen torgförs en dåligt underbyggd uppfattning att det är spriten som lockar svensken att gränshandla alkohol och att det är spriten som även "driver" öl- och vinförsäljningen. När man åker för att köpa sprit, köper man också öl och vin.

En Temo-undersökning som genomfördes i slutet av juni i år visar dock att mycket lite talar för att planerade spritinköp skulle "driva" andra inköp på det sättet och att starköl är en betydligt starkare drivkraft i gränshandeln. Nedan är några av resultaten från undersökningen:

- Hälften av alla svenskar, 18 år och äldre, har under första halvåret i år köpt alkohol från utlandet.
- Yngre köper oftare starköl, äldre köper oftare sprit.
- De som i första hand avsåg att köpa starköl köper mycket stora mängder - de som i först hand avsåg att köpa sprit köper betydligt mindre mängder.
- Omräknat i ren alkohol köper de som i första hand avsåg att köpa starköl mycket större mängd än de som i första hand avsåg att köpa sprit.
- Av dem som köpt via vänner och bekanta eller på sin arbetsplats (svartförsäljning) har en överväldigande majoritet köpt starköl. Det är också starköl som man främst avser att köpa om man använder denna inköpskanaler. (En efterfrågan som driver smuggel)
- Många som handlar utomlands köper mer än ett alkoholslag.

För att få ytterligare kunskap om drivkrafterna bakom gränshandeln har Bryggareföreningen även låtit genomföra en fältstudie där 100 personer på utresa vid färjeläget i Helsingborg intervjuades (30/6-2004). De intervjuade angav alla att de avsåg att köpa med sig alkohol hem från resan. Enkäten genomfördes och formulerades av konsultföretaget Springtime i samarbete med Arne Modig på Temo. Resultatet i korthet:

- Endast 1/3 av dem som avser att köpa alkohol på resan anger sprit som deras främsta preferens.
- Det är betydligt fler som avser att köpa starköl än sprit.
- 70 % av dem som avsåg köpa starköl hade inga avsikter att köpa någon sprit över huvud taget.

Miljontals liter slinker igenom tullen

Tullens beslag av öl under 2004 uppgick till 321 000 liter. Under samma period har som vi tidigare visat 73 miljoner liter öl smugglats in i landet. Det betyder att tullen beslagtogs drygt 4 promille av den smuglingsvolym som kom in i Sverige under 2004. Om man dessutom lägger till privatinförseln av öl, ca 91 miljoner liter var tullens beslag, ur statistisk synpunkt, i stort sett obefintliga.

4. SKATTER OCH ÖLPRISER

I alkoholinförseletutredningen³ som presenterades hösten 2004 föreslogs inte någon ölskattesänkning, trots att utredningen själv tydligt visar att ölet är det stora införselproblemet. I syfte att tona ner de stora skatteskillnaderna och lägga ansvaret för prisskillnaderna på de svenska bryggerierna, förde utredaren ett resonemang om att ölskatten i Sverige inte är så hög, och att det heller inte är den, utan bryggerierna som bär ansvaret för ölpriserna i Sverige.

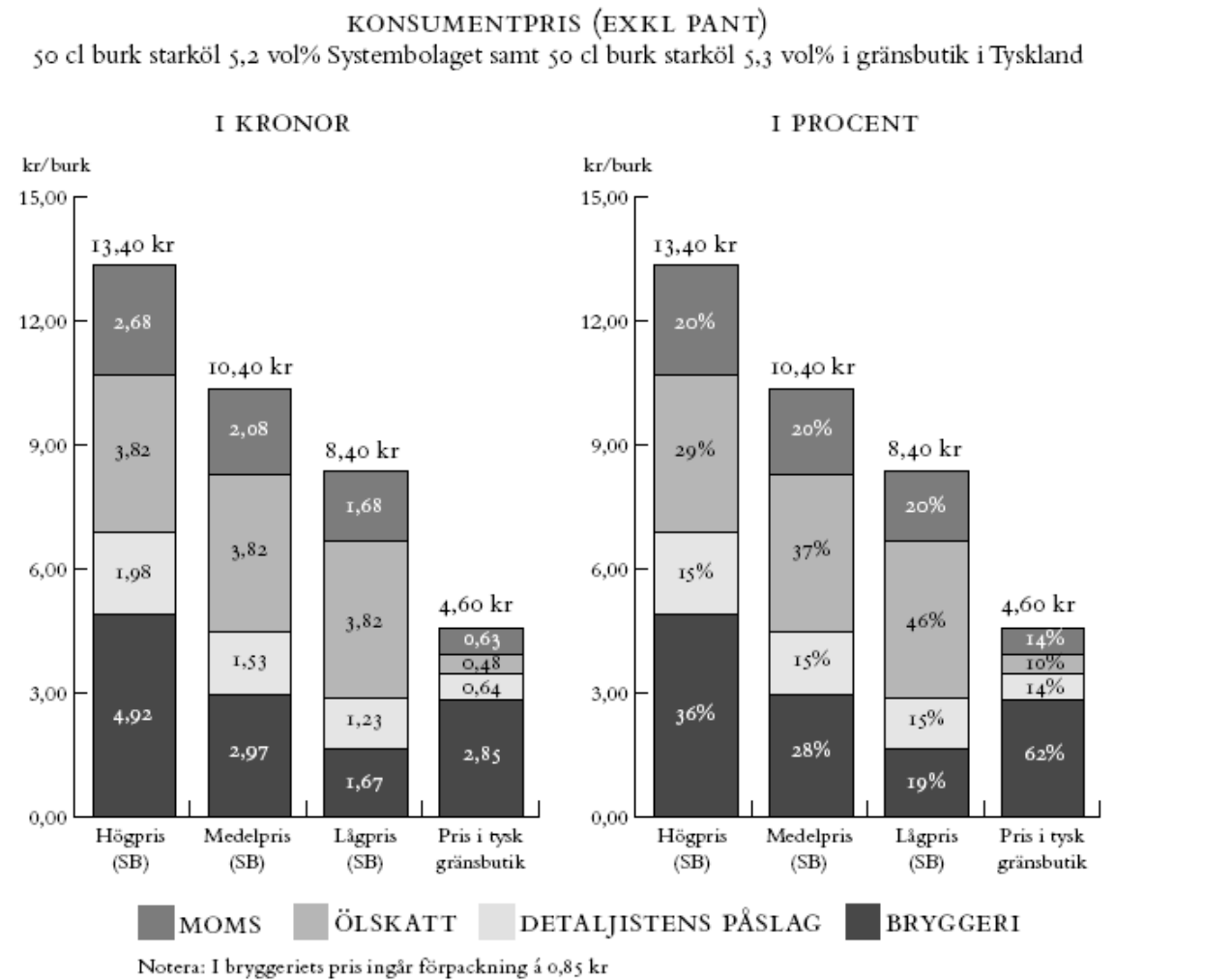
Den produkt, en 33 cl burk Carlsberg Sort Guld, som visades på presskonferensen där utredningen presenterades är en liten artikel i Sverige och därför är den tveksam som jämförelseobjekt. Det är också en märkesprodukt med högt pris. I Sverige säljs merparten av ölet i 50 cl burkar, medan det i Tyskland nästan bara säljs i returflaskor och i 33 cl burkar.

---

³ Var går gränsen? (SOU 2004:86)

Enkelt uttryckt: säljs en ölburk i Sverige får bryggeriet ca tre kronor och staten (exklusive Systembolaget) ca 6 kronor. I Tyskland får staten drygt 1 kr. Det förklarar i huvudsak prisskillnaden. På samma ölburk tar Systembolaget 1,53 kr medan de tyska detaljisterna har ett genomsnittligt påslag 0,64 kr.

Även om bryggerierna skulle skänka bort starköl till Systembolaget skulle konsumentpriset ändå bli väsentligt högre i Sverige, detta som en följd av de höga ölskatterna, momsen och Systembolagets egna påslag.

5. LAGERTRYCK

Det finns troligen många förklaringar till den kraftigt ökade alkoholkonsumtionen i Sverige. Det har dock blivit allt mer vedertaget att de nya inköpsmönstren i sig själva driver på konsumtionen genom så kallat lagertryck. De stora inköpen utomlands leder till lagerbildning hemma, ökad konsumtion och därmed till nya och stora inköp. Ekonomen Peter Stein har sammanställt en rapport om tillgänglig forskning på lagertrycksområdet. Något förvånande finns det mycket lite forskning kring alkoholhaltiga drycker, lager och konsumtion. Däremot är forskningen entydig vad gäller lagertryck för olika typer av varor. Stora lager av begärliga varor som exempelvis läsk och kakor leder till betydligt större konsumtion, uppemot hundra procent högre om varorna finns i lager hemma. För mindre begärliga varor, som tvättmedel, leder lagerhållning inte till ökad förbrukning. Stein drar slutsatsen att öl och troligen också vin snarare är att betrakta som "begärliga" produkter. Det är däremot inte självklart att större lager av sprit ger ökad konsumtion. Sprit i olika former har man gärna hemma, men de sociala mönstren har förändrats. Sprit

upplevs heller inte bli gammal. Öl, däremot uppfattas som en färskvara och dricks därför upp. Och när det är slut, köps nya billiga – och därför stora och alkoholstarka – kvantiteter.

Enligt en undersökning som Temo i maj i år genomförde på uppdrag av Svenska Bryggareföreningen har de svenska hushållen stora mängder alkohol i lager hemma. Omräknat i ren alkohol förvaras en fjärdedel av årsförbrukningen av alkohol i de svenska hemmen. Mycket tyder på att lagren har ökat under senare tid och att det finns en lagertryckseffekt, dvs att hemmalagren bidrar till ökad konsumtion. Detta samband finns enligt undersökningen för samtliga alkoholdrycker, dvs. starköl, vin och sprit.

Vid sidan om lagertrycksforskningen finns också en omfattande forskning kring tillgänglighetens effekt på alkoholkonsumtionen. Resultaten av denna forskning är entydig: hög tillgänglighet leder till hög konsumtion. Har man lager hemma är naturligtvis tillgängligheten hög.

6. UNGDOMAR OCH ÖL

Öl är en ungdomsdryck i stor utsträckning och inte minst därför är det oroande att smugglingen av öl har tillåtits bli så stor som den är. Vi vet att det idag på många håll i landet förekommer illegal försäljning av öl i garage, närlivsbutiker och lägenheter. Ofta säljs öl till minderåriga.

Rapporteringen i media talar sitt tydliga språk. En stor del av marknaden för smugglare ligger i att sälja till minderåriga!

Här är några rubriker från 2004, men listan skulle kunna göras lång.

- **Langade sprit till 14-åringar**, Trollhättans Tidning, 14 april.
- **21-åring sålde starköl till underåriga**, Göteborgsposten, 11 juni.
- **Idrottsledare langade sprit**, Tranås Tidning, 3 juni.
- **Langare siktar in sig på 13-åringar**, Metro Skåne, 16 juni.
- **Fjortonårig flicka var storkund – men 45-årige ”skolgårdslangaren” har ”stängt av hjärnan” och tiger**, Nerikes Allehanda, 27 mars.

En fokusgruppsundersökning som Bryggareföreningen låtit göra i syfte att fånga unga mäns inköps- och konsumtionsvanor samt attityder till öl och smuggelöl, visar på en uppenbart förändrad attityd till alkohol. Två fokusgrupper genomfördes under juni månad med män i åldern 21-34 år vilka någon gång köpt alkohol utomlands det senaste året. Gruppdiskussionerna genomfördes i Västerås och Göteborg. Diskussionen visade att smuggling är en utbredd och naturlig inköpskanal för deltagarna.

Det visar sig vara lätt att få tag på smuggelöl, i synnerhet i Göteborg. Många deltagare anser också att det är onödigt att själva åka på inköpsresor utomlands eftersom tillgången på billig smuggelöl i Sverige är så god.

Samtalen visar tydligt att tillgång på starköl i hemmet leder till ökad konsumtion. Intressant att notera är att lagret inte behöver vara särskilt stort för att ge ökad konsumtion – det räcker med ett par plattor öl hemma.

”Ungdomarna i Malmö har fri tillgång till alkohol i dag”, säger Christer Thulin, polisinspektör i Malmö. ”På skolorna och fritidsgårdarna vet alla var det går att få tag på starköl och annan alkohol. Vi har under de senaste åren sett hur den här verksamheten allt mer vänder sig till ungdomar i första hand. Hem och Skola-föreningar ringer hit för att föräldrarna är oroliga. De har märkt att deras ungdomar super, att alkoholen flödar.”

Med ungdomsfylleri följer ungdomskriminalitet. Statistik som nyligen publicerades visar att kriminalitet bland unga har vuxit snabbare än på andra håll och nu är ungdomskriminaliteten större i Skåne än i övriga Sverige. För polisen är det ingen överraskning, sambandet mellan alkohol och brott är sedan länge väldokumenterad.

Mönster som sprider sig över landet

En farhåga som många hyser när det rör smuggelalkohol gäller inte fenomenet i sig (vars primära konsekvenser är minskade skatteintäkter), utan dess konsekvenser för folkhälsan i allmänhet och ungdomars alkoholkonsumtion i synnerhet. Genom en medieanalys som vi låtit göra av artiklar som berörde smuggling, langning eller införsel av alkohol blir den bilden tydlig. I studien ingick totalt 514 artiklar från 145 olika tidningar mellan februari och juni 2004.

I drygt trettio procent av smugglingsfallen som rapporterades sålde langaren/smugglaren sina produkter till ungdomar under 18 år. Platserna för försäljningen varierade. Vanligt är att det finns mobiltelefonnummer man kan ringa om man vill köpa alkohol. Hemleverans förekommer, men vanligast verkar vara att man stämmer träff på exempelvis en parkeringsplats. I västra och södra Sverige rapporteras det om veritabla Systembolag som byggts upp i lägenheter.

7. FOLKHÄLSOASPEKTER

Nya inköpsmönster leder till nya konsumtionsmönster som leder till sämre folkhälsa

När delbetänkandet från alkoholförselutredningen presenterades sa det ansvariga statsrådet Morgan Johansson att det idag inte längre råder något tvivel om att de stora mängder alkohol som förvaras i de svenska hemmen har en konsumtionspåverkande effekt. Har man ingen starköl hemma så kommer valet att bli lättöl, folköl eller någon annan dryck till maten. Har man däremot ett ordentligt lager av starköl, vin och sprit så påverkar det både hur mycket och ofta man dricker och hur generös man kan vara med alkohol.

Om lägre skatter på hemmaplan bidrar till att flytta handel från Tyskland och Danmark till Systembolaget, något som de flesta bedömare är överens om, borde hemmalagren minska i storlek och utbredning. I sådant fall skulle en rätt genomförd och väl avvägd skattesänkning – allt annat lika – till och med kunna verka konsumtionsdämpande.

Ensidig spritskattesänkning skadlig för folkhälsan

En annan folkhälsoaspekt på förslaget om att enbart sänka spritskatten, är att förslaget kommer att förändra relativpriserna på sprit i förhållande till alkoholsvagare alternativ som öl och vin. En tradition som det kan vara värt att hålla fast vid i den svenska alkoholpolitiken är att styra konsumtion mot alkoholsvagare alternativ som öl och vin, något som snarare talar för att skatten borde sänkas på både öl och vin. Detta har även exempelvis Gunnar Ågren på Folkhälsoinstitutet påpekat.

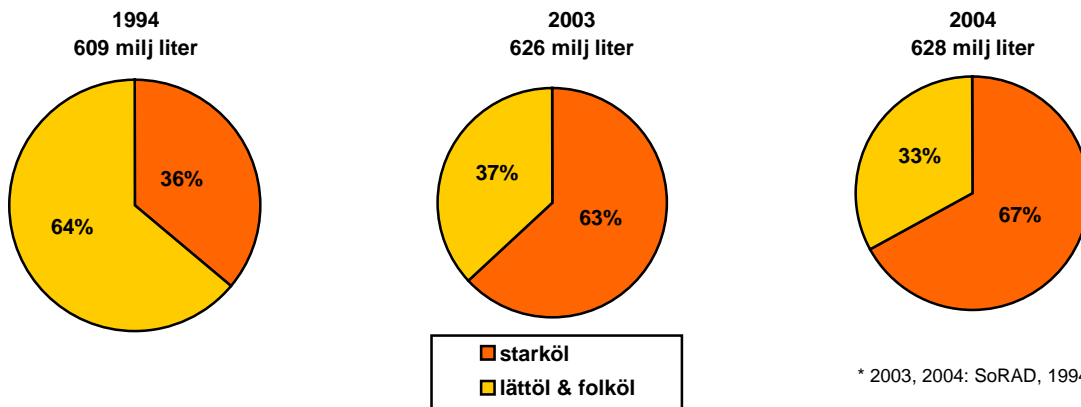
Starkare öl

Den ökade gränshandeln leder till en konsumtionsförskjutning från svagare till starkare öl. Förklaringen är att den öl som inköps i Danmark eller Tyskland så gott som alltid är starköl. Denna starköl ersätter inte bara den öl som man annars skulle ha köpt på Systembolaget, den ersätter även den folköl som man skulle ha köpt i sin lokala dagligvarubutik.

Konsumtionsförskjutningen visar sig tydligt i statistiken. 1994 stod lätt- och folköl för 64 procent av den totala ölkonsumtionen, medan starköl svarade för 36 procent. 2003 svarade lätt- och folköl för 37 procent, medan starköl stod för 63 procent. Under 2004 var andelen starköl 67 procent.

Tittar man på det totala antal liter öl som dricks i Sverige varje år är ökningen inte så stor. Ölkonsumtionen totalt har ökat med drygt 3 procent sedan 1994. Den dramatiska skillnaden är att idag är merparten av ölet som dricks starkt och enbart en mindre del svagt.

KONSUMTION AV REGISTRERAD OCH OREGISTRERAD* ÖL I SVERIGE Andel i %

8. MILJÖASPEKTER

Onödiga koldioxidutsläpp

Logistikkonsulterna Schenker Consulting har på uppdrag av Svenska Bryggareföreningen kartlagt miljöeffekterna av den stora resandeförseln och smugglingen av alkohol från Danmark och Tyskland till Sverige. Totalt genererade dessa transporter år 2003, enligt undersökningen, koldioxidutsläpp om 112 000 ton varav resandeförseln stod för 74 procent och smugglingen för 26 procent.

Enligt studien gjordes år 2003 ca 670 000 inresor med antingen privatinförd eller smugglad alkohol till Sverige. I genomsnitt genererar en liter resandeförd eller smugglad alkohol, oavsett om det är vin, sprit eller öl, 1,02 kg koldioxid. Det motsvarar 0,51 kg per 50 cl ölburk. En genomsnittlig införselresa ger upphov till koldioxidutsläpp om 167 kg.

Den svenska Riksdagen har satt ett miljömål som innebär att de svenska utsläppen av växthusgaser, som ett medelvärde för perioden 2008–2012, ska vara minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990. De 112 000 ton koldioxid som smugglingen och resandeförseln genererade år 2003 motsvarar 4 procent av målet för reduceringen av de totala växthusgasutsläppen och 17 procent av utsläppen hänförliga till vägtransporter.

Alla indata rörande kvantiteter, fordonsslag och ursprungsländer kommer från SoRADs kartläggning av privatinförseln och smugglingen till Sverige för 2003. Studien har begränsats till att endast omfatta de kvantiteter som införts från Tyskland och Danmark med bil och buss.

Detta motsvarar enligt SoRAD ca 38 procent av resandeförseln. För smugglingen (där inga officiella uppgifter om ursprungsländer finns) har 67 procent av kvantiteten antagits komma med skåpbil från Danmark och Tyskland. Undersökningen har således endast mätt en delmängd av de utsläpp som alkoholförseln ger upphov till. Den tar heller inte hänsyn till att såväl resandeförseln som smugglingen har ökat kraftigt under första halvåret 2004, utan baserar sig på 2003 års statistik.

Glasåtervinningsproblem

Svenskarnas nya inköpsmönster märks även i glasåtervinningen. Enligt en undersökning som SGÅ, Svensk Glasåtervinning, låtit genomföra i Skåne var 56 procent av flaskorna i återvinningsbehållarna köpta utomlands och 44 procent inhandlade i Sverige. Störst andel utlandsköpta flaskor fann man bland spritflaskorna där 77 procent av de inlämnade glasen var köpta utanför Sverige.

SGÅ förlorade 20 miljoner kronor i hanteringen av utländska förpackningar, förpackningar som ingen betalat in avgifter för. De svenska myndigheterna håller nu på att undersöka hur SGÅ skall kunna kompenseras av staten för denna kostnad.

En annan konsekvens av införsel och smuggling är att förpackningarna inte ingår i något retursystem och därmed inte kan pantas. De förpackningarna hamnar i naturen eller på sopberget.

9. BRYGGERIBRANSCHEN I SVERIGE

I Sverige har antalet bryggerier förändrats under det senaste århundradet. Den senare delen av 1800-talet kunde vi skryta med mer än 500 bryggerier, många små och lokala. I dag finns ett 50-tal företag som tillverkar olika typer av drycker i Sverige. Av dem är 13 företag medlemmar i Bryggareföreningen. Tillsammans producerar dessa ca 90 procent av den totala volymen.

Bryggeribranschen sysselsatte närmare 5000 personer för några år sedan men är idag nere på 3500. Två större bryggerier har under senare år lagts ner i Göteborg och Stockholm. 1500 jobb har försvunnit men ölkonsumtionen har inte minskat utan tvärtom ökat under samma period. Enda skillnaden är att Sveriges skattepolitik leder till att folk åker och köper sin öl utomlands.

De svenska bryggerierna är med alla rimliga mått mätt konkurrenskraftiga jämfört med exempelvis tyska och danska bryggerier, men chanslösa i lågskattekonkurrensen från Estland, Tyskland och Danmark. Det helt avgörande för priset på öl på Systembolaget är skatterna och Systembolagets egna påslag.

10. FAKTA OM GRÄNSHANDEL OCH ÖLKONSUMTION

Den registrerade konsumtionen av öl har minskat med över 21 procent perioden efter Sverige gick med i EU 1995 till 2004. Noteras bör att det är lätt- och folköl som har minskat kraftigt på bekostnad av starköl men att även starkölet nu visar en negativ försäljningsutveckling. Räknas de totala årliga försäljningsförlusterna samman, förutsatt att försäljningsvolymerna har varit de samma varje år som 1994, så uppgår de till över en halv miljard liter öl sedan EU-inträdet. En viss återhämtning skedde vid skatteförändringen 1997, men det visade sig vara en tillfällig förändring.

TOTALT REGISTRERAD KONSUMTION AV ÖL, miljoner liter inhemskt och importerat

År	Starköl & Mellanöl >3,5	Öl 2,25-3,5	Lättöl < 2,25	TOTALT
1994	199	290	100	589
2003	265	183	48	496
2004	256	164	44	464
Beräknad förändring 2004 jämfört med 1994	+28,6 %	-43,4 %	-56 %	-21,3 %
Beräknad förändring 2004 jämfört med 2003	-3,4 %	-10,4 %	-9,1 %	-6,6 %

Resandeförsel och småskalig smuggling av öl

Under 2004 beräknas resandeförseln av öl, baserat på SoRADs statistik, till ca 91 miljoner liter. Därutöver tillkom de som svenskarna uppger att de köpt av smuggelöl, 73 miljoner liter, dvs totalt ca 164 miljoner liter. Det som ökade mest under 2004 var ölsmugglingen, med över 32 procent.

PRIVATINFÖRSEL OCH SMUGGLING

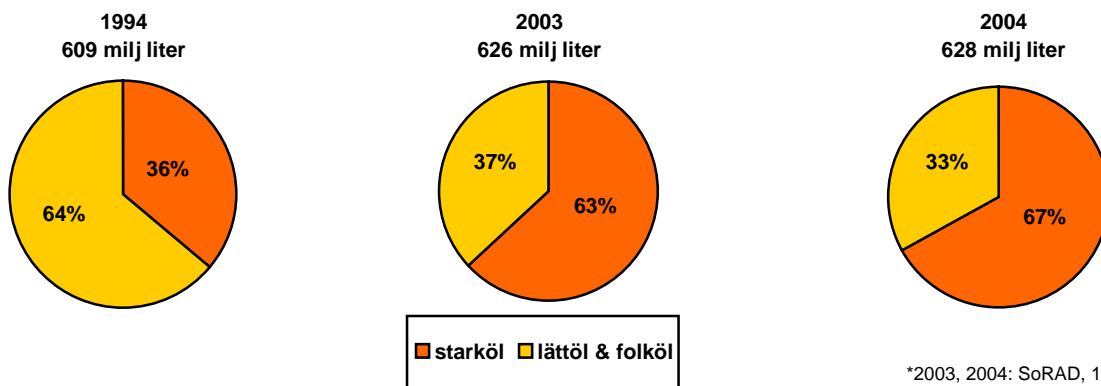
År	Miljoner liter
1998	107
1999	117
2000	126
2001	90
2002	102, varav privatinförsel 65 och smuggling 37 milj liter
2003	130, varav privatinförsel 75 och smuggling 55 milj liter
2004	164, varav privatinförsel 91 och smuggling 73 milj liter

Källa: 1998 HUI, 1999 och 2000 Sifo/ValueMerge, 2001, 2002, 2003 och 2004 SoRAD.

Konsumtionsmönster

Andelen starköl ökar, medan lätt- och folköl minskar. Nedanstående diagram avser både registrerad och oregistrerad konsumtion. Konsumtionsmönstret har förändrats kraftigt efter EU-inträdet och denna förändring är en bidragande orsak till att totalkonsumtionen av alkohol ökar. I det totala antal liter öl som dricks i Sverige är dock förändringen väldigt liten, konsumtionen har bara ökat med 3 procent sedan 1994. Skillnaden är att av det som konsumeras i Sverige är merparten starköl.

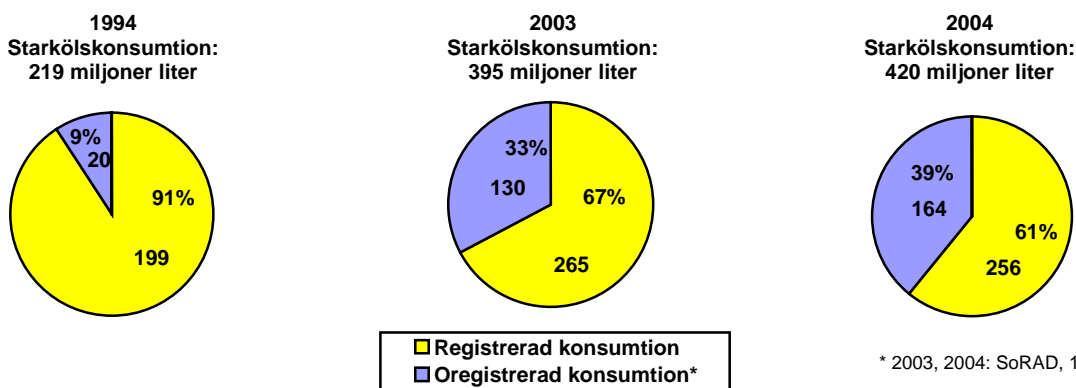
KONSUMTION AV REGISTRERAD OCH OREGISTRERAD* ÖL I SVERIGE Andel i %

Konsumtionen av starköl

Den totala konsumtionen av starköl ökade totalt med 6 procent under 2004 jämfört med 2003 och slutade på 420 miljoner liter. Det som ökade var den oregistrerade starkölen, dvs det som konsumerades av privatinförd och insmugglad öl, med drygt 26 procent. Sedan 1994, året innan EU-inträdet har den totala konsumtionen av starköl ökat med 92 procent. Andelen oregistrerad starköl står för den största ökningen, ca 720 procent.

REGISTRERAD OCH OREGISTRERAD KONSUMTION AV STARKÖL

Anskaffningskanal för starköl

41 procent av all starköl som konsumerades 2004 var köpt via Systembolaget. 39 procent var privatinförd och insmugglad.

ANSKAFFNINGSKANAL STARKÖL 2003 OCH 2004

Andel i procent

Systembolagets försäljning

Många debattörer fokuserar endast på Systembolagets försäljning som om det vore den enda källan till ölkonsumention. Så är det naturligtvis inte. Statistiken över hur konsumenterna köper ölen visar tydligt nedgången för dagligvaruhandeln och att det är framförallt smuggling och privatinförseln som tagit över de volymerna. Noteras skall också att privatinförsel och smuggling har en större andel än restaurangförsäljningen i Sverige, 26 mot 16 procent.

ANSKAFFNINGSKANAL ÖL TOTALT 2003 och 2004

Andel i procent

